

Stockholm den 7 mars 2006

R-2005/1646

Till Justitiedepartementet

Ju2005/8928/Å

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 23 november 2005 beretts tillfälle att avge yttrande över delbetänkandet En ny uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare (SOU 2005:84).

Betänkandets mest centrala delar rör åklagarens framtida roll som förundersökningsledare liksom polisiära förundersökningsledares framtida roll. Advokatsamfundet har valt att koncentrera yttrandet till dessa delar av förslaget.

Inledning

En grundläggande tanke för allt arbete inom rättsväsendet är att det skall bygga på objektivitet. Envar som misstänks för brott skall vara tillförsäkrad en rättssäker prövning grundad på ett objektivt tillvaratagande av hans eller hennes rättigheter. Åklagarmyndigheten har nyligen – bl.a. mot bakgrund av ett antal uppmärksammade resningsmål – fått utstå hård kritik, en kritik som i viss mån baserats på att utredningarna inte bedrivits objektivt. I sitt utvecklingsarbete har Åklagarmyndigheten, bl.a. i samband med Åklagarstämman den 13 september 2005, uppmärksammat hur åklagarna skall se till att objektivitetsprincipen efterlevs. Det pågår alltså ett arbete inom åklagarväsendet med syftet att tillförsäkra den misstänkte en rättvis rättegång. Om motsvarande arbete bedrivs inom Polisen är inte känt för Advokatsamfundet.

Åklagaren skall under hela förundersökningen vara insatt i målet, och se till att omständigheter som talar för – likväl som mot – den tilltalade förs in i utredningen. Genom sin utbildning och erfarenhet vad avser de rättsliga aspekterna har åklagaren större möjligheter än enskilda polismän att identifiera omständigheter som rent rättsligt talar till den misstänktes fördel. Särskilt viktigt är detta när det rör sig om misstänkta gärningsmän som

ännu inte fyllt arton år, eftersom dessa understundom kan ha svårigheter med att förstå brottsrubriceringar m.m.

4 En ny uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare

4.3.2 När skall åklagaren tas i anspråk i brottsutredningen?

Advokatsamfundet avstyrker förslaget att åklagarna skall leda i princip endast sådana brottsutredningar där saken är av svår eller omfattande beskaffenhet. Den nuvarande ordningen att åklagaren skall leda brottsutredningen där saken inte är av enkel beskaffenhet bör bestå. Utredningar där saken inte är av omfattande eller svår beskaffenhet sett ur åklagar- och polisiär synvinkel kan för den enskilde innebära stora svårigheter i form av frihetsberövande påföljd, omfattande skadeståndsskyldighet m.m. Det är därför inte rimligt att enskilda polismän skall ansvara för utredningar av s.k. normal beskaffenhet.

4.4.1 Förundersökningsledaren m.m.

Under denna rubrik föreslås en ändring i 3 § LUL, som innebär att åklagare inte längre alltid skall leda vissa förundersökningar mot den som inte har fyllt arton år.

Advokatsamfundet avstyrker förslaget. Brottsutredningar mot misstänkta som ännu inte fyllt arton år innehåller så gott som alltid speciella omständigheter och det förefaller Advokatsamfundet självklart att dessa alltid skall ledas av åklagare. Sett ur ett rättssäkerhetsperspektiv är unga människor alltid mer utsatta under en förundersökning. Därför behövs både åklagare och offentliga försvarare i mål som rör barn. När det gäller frågan om offentliga försvarare ställer sig Advokatsamfundet mycket frågande till synpunkten att offentlig försvarare förordnas alltför generöst i ungdomsutredningar. De flesta barn har svårt att förstå innebörden av misstankar, påföljder, skadestånd m.m., varför det i de flesta fall är uppenbart att barnet behöver offentlig försvarare.

5 Åklagarens framtida roll som förundersökningsledare

5.3

Förundersökningsledarrollen

Advokatsamfundet delar i och för sig åsikten att åklagare bör ges förutsättningar att bedriva en mer aktiv förundersökningsledarroll än i dag. Emellertid får inte åklagarens roll blandas ihop med vad som utgör rent polisiära arbetsuppgifter. Det kan därför finnas skäl att mana till viss försiktighet samt att noga påpeka att åklagaren skall förhålla sig objektiv. Om åklagaren arbetar alltför intimt med polisen finns risken att utredningen bedrivs subjektivt, vilket i sin tur kan leda till att omständigheter som talar till den misstänktes fördel inte följs upp tillräckligt intensivt. I övrigt delar dock Advokatsamfundet betänkanternas uppfattning att en korrekt bedriven aktiv åklagarroll kan innebära att effektiviteten, kvaliteten samt rättssäkerheten ökar.

5.4

Advokatsamfundet delar betänkandets uppfattning att åklagaren fortlöpande skall hålla sig informerad om utredningsarbetet. Samtidigt konstaterar Advokatsamfundet att åklagare rent generellt är dåliga på att fortlöpande bereda den misstänkte och hans försvarare rätten till insyn i utredningen. En regel härom finns redan i rättegångsbalken (23:18), men den efterlevs alltför sällan. Det finns därför anledning att påminna om denna åklagarens skyldighet. På så sätt tillförsäkras den misstänkte rätten till ett effektivt försvar och en styrkebalans mellan parterna uppnås i processen.

5.5 Åklagarledda team

Advokatsamfundet har ingen invändning mot förslaget om åklagarledda team. Som mycket riktigt påpekas arbetar redan Ekobrottsmyndigheten på detta sätt. Det förtjänar dock att påpekas att fördelarna med teamarbete mellan åklagare och polis aldrig får innebära att det görs avkall på objektiviteten. Detta kan möjligen vara en risk med ett alltför intensivt och nära samarbete mellan åklagare och polis.

6 Polisiära förundersökningsledares framtida roll m.m.

6.3.2 Våra överväganden

Advokatsamfundet delar förslaget att strafföreläggande i framtiden skall benämnas påföljdsföreläggande liksom förslaget att påföljdsförelägganden som inte innebär att villkorlig dom föreläggs skall få utfärdas även av polismyndigheten.

6.4.3

Advokatsamfundet avstyrker förslaget att polismyndigheten inte längre skall vara skyldig att med skyndsamhet anmäla sådana gripanden som sker utan föregående anhållandebeslut till åklagare. De fördelar som kan vinnas effektivitetsmässigt har inte den tyngd att ett avsteg från nuvarande ordning är befogat. Av rättssäkerhetsmässiga skäl bör en åklagare inträda så snart som möjligt efter det att någon gripits.

När det gäller frågan om polisman skall ha rätt att gripa någon utan föregående anhållningsbeslut, är det Advokatsamfundets uppfattning att den nuvarande ordningen skall bestå. Ett gripande kan för den enskilde medföra allvarliga konsekvenser beroende på social status, var och när gripandet sker m.m. Bland annat därför finns skäl att underställa åklagare beslut om gripande i de fall fara i dröjsmål inte är för handen. Inte heller när det gäller denna fråga kan eventuella effektivitetsvinster överväga de men som kan följa på ett ogenomtänkt gripande.

6.4 Anmälan om behov av offentlig försvarare och målsägandebiträde

Advokatsamfundet tillstyrker förslagen i denna del. Ett tidigt inträde av såväl försvarare som målsägandebiträde är ägnat att öka effektiviteten i processen och rättssäkerheten.

6.7

Advokatsamfundet avstyrker förslaget att polismyndigheten skall ges möjligheten att under förundersökningen få inhämta yttranden från socialnämnden. Möjligheten att besluta om personutredningar bör ligga hos åklagaren på samma sätt som idag. Visserligen skall utredningar avseende unga lagöverträdare ske skyndsamt, men å andra sidan kan onödigt införskaffade personutredningar för den enskilde innebära en integritetskränkning. Det måste dessutom rimligen gå att inom ramen för en skyndsamt utredning fatta beslut om en personutredning. Detta kan lösas genom en effektiv åklagarinsats. Enligt Advokatsamfundets mening fungerar detta tillfredsställande idag.

6.8

Advokatsamfundet avstyrker förslaget att polisman, innan man hunnit inleda förundersökning, skall få fatta beslut om fotografering eller videoupptagning. Det innebär givetvis ett stort integritetsintrång för den enskilde att bli fotograferad eller filmad. Sådana beslut bör fattas av en åklagare samt först efter det att förundersökning inletts.

6.9

Advokatsamfundet tillstyrker förslaget om att ett behörighetskrav bör införas för polisiära förundersökningsledare, eftersom det borgar för ett rättssäkrare förfarande.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg